

MARK FORSYTH

SCURTĂ
ISTORIE
A BETIEI

Cum, de ce, unde și când s-au îmbătat oamenii,
din Epoca de Piatră până în prezent

Traducere de Cristian Fulaș

POLIROM

2023

Cuprins

Introducere	5
Capitolul 1. Evoluția	11
Capitolul 2. Preistoria consumului de alcool	21
Capitolul 3. Barurile sumeriene	27
Capitolul 4. Egiptul antic	41
Capitolul 5. Simpozionul grecesc	55
Capitolul 6. Băutura în China antică	68
Capitolul 7. Biblia	76
Capitolul 8. Conviviumul roman	86
Capitolul 9. Evul Întunecat	99
Capitolul 10. Băutura în Orientul Mijlociu	109
Capitolul 11. <i>Sumbl</i> -ul viking	126
Capitolul 12. Berăria medievală	137
Capitolul 13. Aztecii	151
Capitolul 14. Moda ginului	158
Capitolul 15. Australia	177
Capitolul 16. Cârciuma din Vestul Sălbatic	190
Capitolul 17. Rusia	210
Capitolul 18. Prohibiția	221
Epilog	237
<i>Bibliografie</i>	243
<i>Mulțumiri</i>	255
<i>Index</i>	257

Există o poveste despre Thor (zeul războiului și al ciocanelor) și Loki (zeul trăsnelor). Loki l-a provocat pe Thor să bea un corn cu bere. Thor, care nu putea refuza o provocare, a acceptat și Loki a cerut să se aducă un corn la masă și i-a spus lui Thor că un bărbat adevărat îl putea bea pe tot dintr-odată. Thor a înșfăcat cornul, l-a dus la gură, a băut și a tot băut, dar, când nu a mai putut bea, cornul era încă aproape plin. Loki s-a arătat dezamăgit și a spus că un tip normal ar putea avea nevoie să bea de două ori din el. Așa că Thor a încercat din nou și din nou înghițiturile lui zeești aproape că n-au avut niciun efect. Loki a mormăit că un prăpădit putea să termine cornul din trei încercări. S-a petrecut același lucru. Așa că Thor a început să se simtă oarecum rușinat și efeminat, însă Loki i-a destăinuit că îl înșelase și că celălalt capăt al cornului era legat la mare. Thor băuse atât de mult, încât scăzuse nivelul tuturor oceanelor din lume și asta, potrivit vikingilor, era originea mareelor.

Pe lângă competițiile de băut, vikingii mai aveau obiceiul de a se lăuda peste măsură. Lăudăroșenia nu era văzută ca un lucru rău. Un viking trebuia să se laude. Trebuia să povestească toate isprăvile și jafurile sale. Apoi alt viking trebuia să-l întreacă. Din păcate, nu existau vikingi modești, nu existau nordici timizi, siluind stingheri și jefuind jenați de-a lungul coastelor Angliei. Le plăcea să strige în gura mare despre faptele lor, să se fudulească cu ele și să declare că au făcut mai multe decât vecinul de masă.

Aceste laude nu erau simple replici scurte. Erau tirade care alunecau în poezie și lirism. Erau evenimente lungi

și formale, asemănătoare unei bătălii a rimelor din zilele noastre – cel puțin așa mi s-a dat de înțeles. Și mai mult, laudele erau luate foarte în serios. Trebuia să susții cu tărie orice spuneai, fie că era o poveste despre ceva ce făcuseși în trecut sau despre ceva ce doar plănuiai să faci. Nu aveai ocazia să te scuzi în dimineața următoare spunând, așa cum facem noi, că a vorbit băutura din tine. De fapt, era exact invers. Există un tip special de cupă numită *bragarfull*, cupa promisiunii. Dacă juri să faci ceva și beai din *bragarfull*, jurământul trebuia respectat cu orice preț. Nu există scăpare. *Bragarfull* era destinul. Ca asigurare că nu vei încălca în niciun caz jurământul *bragarfull*, în sală era adus un mistreț și țineai mâna pe el în timp ce făceai legământul. Mistrețul era apoi sacrificat și spiritul lui avea să se înalțe la zeița Freya și să-i transmită legământul tău făcut la beție.

S-a păstrat o poveste despre un tip pe nume Hethin. Când apare *bragarfull* la sărbătoarea regelui, el o ridică, pune mâna pe mistreț și din greșeală jură că se va căsători cu soția fratelui său. A doua zi se simte puțin stânenit din cauza asta, cum s-ar simți oricine, și se duce la fratele său ca să-i spună ce a făcut. În esență, reacția fratelui e: „Ei bine, un *bragarfull* e un *bragarfull*, deci va trebui s-o faci”.

Nu plânge, Hethin, căci adevărate vor fi
Vorbele pe care la bere le-am jurat.

Ceea ce ne spune și mai multe despre valoarea femeilor în societatea vikingă. Cu toate acestea, fratele e ucis câteva zile mai târziu într-un duel fără legătură cu povestea și toate se termină cu bine.

Toate acestea ar trebui să explice oarecum de ce femeile erau numite țesătoarele păcii și de ce era necesar să se țesă pacea. Era o societate cumplit de violentă, cu războinici forțați să bea mult prea repede, să se întrecă în laude și insulte, și toți aveau săbii. Rezultatul e sintetizat cel mai bine în epopeea vikingă/anglo-saxonă *Beowulf*, unde poetul încearcă să ne convingă ce om minunat era Beowulf. Îl copleșește cu laude, dintre care cea mai însemnată e că „nu-și ucidea niciodată prietenii la beție”.

Pentru un viking, e clar că era o realizare – un lucru atât de extraordinar, încât merită să fie menționat într-un poem.

Miedul poeziei

Pe parcursul unui *sumbl* își făceau de asemenea apariția barzi și muzicanți. În mintea vikingilor, poezia era rezultatul direct al alcoolului. Povestea spune că în vremuri foarte îndepărtate a avut loc un război între zei. Într-un final, zeii au făcut pace și, pentru a marca evenimentul, au decis să scuipe cu toții într-un ceaun. Ați putea crede că e cam ciudat sau neigienic, dar trebuie menționat că în multe culturi primitive oamenii mestecă orzul înmuiat și apoi îl scuipă, pentru a accelera procesul de fermentare a berii.

În fine, aveau deci un ceaun plin cu scuipat de zeu, din care a ieșit un tip pe nume Kvasir, cel mai înțelept om/zeu născut vreodată din scuipat. Kvasir avea un suflet bun și cutreiera pământul dăruind lumii cunoaștere, până când a întâlnit doi pitici obraznici, care l-au ucis și i-au adunat

sângele într-o oală. Apoi au adăugat niște miere în sânge și astfel au obținut Othrerir, miedul poeziei.

Apoi a venit un uriaș, a furat Othrerirul de la pitici și l-a dus în palatul lui de pe munte. Odin a aflat și și-a dorit foarte mult să guste. Dar, din nefericire, miedul poeziei se afla acum în castelul unui uriaș și era păzit zi și noapte de o fiică a acestuia. Însă lui Odin îi era tare sete și e uimitor ce e în stare să facă un om pentru băutura când chiar are chef să bea. Așadar, a săpat un tunel până la castel și s-a strecurat înăuntru sub forma unui șarpe.

Așa a ajuns doar până la fiica uriașului, pe care a sedus-o imediat. Odin i-a promis că o va lua de soție dacă-l lasă să bea puțin mied. Asta poate avea legătură cu un obicei viking nu foarte răspândit, conform căruia, dacă o fată îți oferea o băutură specială, trebuia să te căsătorești cu ea. Nu se știe prea bine cât de respectat era obiceiul, de vreme ce majoritatea căsătoriilor erau pur și simplu aranjate, dar e un alt exemplu despre cum acceptând o băutură puteai ajunge ruda/războinicul/soțul celui sau celei care ți-o oferea.

Odin însă era un mitocan. A băut totul dintr-o înghițitură (tipic), s-a prefăcut în vultur și a zburat cu miedul poeziei în stomac. Uriașul a prins de veste, s-a prefăcut pe loc în vultur și a pornit vulturește pe urmele lui Odin.

A fost o cursă foarte strânsă. Când ceilalți zei l-au văzut pe Odin întorcându-se acasă în Asgard, au scos o tavă în care el să vomite Othrerirul. Uriașul aproape că îl prinsese. Odin a intrat în picaj și a vărsat în tavă poezie pură. De fapt, era atât de nerăbdător și atât de plin de ferveare poetică, încât o parte din miedul poeziei i-a țâșnit din fund. Miedul vomitat în tavă stă la originea tuturor

marilor poeți care au trăit vreodată. Partea care i-a ieșit din fund stă la originea poeziei proaste. Astfel, un singur mit îi explică atât pe Shakespeare, cât și pe W.H. Davies.

Berea

Întreaga viață a vikingilor gravita în jurul berii. Îi era adusă ofrandă lui Odin. Oamenii trăiau pentru ea, poeții erau inspirați de ea și războinicii ucideau pentru ea. Într-o saga eroică, un rege decide să tranșeze gelozia dintre cele două soții ale sale păstrând-o pe cea care, la întoarcerea sa din bătălie, avea să-i ofere cea mai bună bere.

Spre sfârșitul nopții, sala miedului era probabil în mare dezordine. Lipsesc doar două lucruri. Două dintre rezultatele obișnuite ale consumului intens de alcool sunt voma și sexul (de preferință nu simultan). Pentru un egiptean antic, acestea ar fi fost obiectivul. Dar vikingii nu le menționează niciodată, în ciuda cornelor lor de băut¹. În schimb, adormeau.

Există o fermecătoare creatură mitică numită Bâtlanul Uitării (habar n-am de ce), despre care se spune că cobora din ceruri și plana peste *sumbl* până când toți participanții adormeau. Nimeni nu se ducea acasă. Rămâneai în sala seniorului tău până ce nu mai puteai să te ții treaz și apoi te întindeai pe o bancă sau pe o masă sau pe ce nimereai și te cufundai în somn.

1. Regurgitația lui Odin pare să semene mai degrabă cu cea a unei păsări care își hrănește puii decât cu cea a unei doamne la un banchet egiptean.

Era un moment cam periculos. Toți războinicii erau morți de beți și nu se puteau apăra. Poemul *Beowulf* vorbește despre cum se strecoară un monstru noaptea în sala miedului și mănâncă oameni, până când eroul are inteligenta idee de a rămâne pe jumătate treaz.

Ca să fim cinstiți, riscul de a fi mâncat de un monstru era neglijabil din punct de vedere statistic, dar ți se putea da foc. Se pare că a existat un rege suedez în secolul al VIII-lea, un anume Ingjald, care i-a invitat pe toți regii vecini la încoronarea sa. Când a apărut *bragarfull*, a jurat să-și extindă regatul cu jumătate din mărimea de atunci în toate direcțiile. Toată lumea a băut și s-a îmbătat. Bâtlanul Uitării și-a făcut treaba odihnitoare și, când toți ceilalți dormeau, Ingjald a ieșit, a încuiat ușile și a incendiat sala miedului cu toți ceilalți regi înăuntru.

Mi-ar plăcea să spun că a fost un incident izolat, dar nu a fost. Avem un număr consistent de povestiri cu săli ale miedului incendiate cu toți oaspeții înăuntru. Există și o poveste în care regina îi dă foc soțului, ceea ce pare îndreptățit.

Dar să fii mort nu era chiar atât de rău dacă erai viking. De fapt, un viking abia aștepta asta. Moartea te ducea direct în Valhalla, iar Valhalla era o petrecere nesfârșită, un *sumbl* care dura o eternitate. Era acolo Odin, înnebunit de vin, erau toți prietenii în cinstea cărora ai închinat berea comemorării și era și Heidrun, capra sacră din al cărei uger țâșnea pe vecie bere bună și tare. Acesta era paradisul viking și în Valhalla erai beat pentru totdeauna.